

Катерина Валеріївна КРАВЕЦЬ

кандидат економічних наук,
старший викладач кафедри економічної теорії і маркетингу,
Луганський національний аграрний університет
містечко ЛНАУ, м. Луганськ-8, 91008, Україна
E-mail: kravetskateryna@gmail.com
Телефон: +380642582687

ОСОБЛИВОСТІ ЦІНОУТВОРЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Кравець, К. В. Особливості ціноутворення сільськогосподарської продукції [Текст] / Катерина Валеріївна Кравець // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 3. – С. 52-56. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Мета. Мета дослідження полягає у теоретичному обґрунтуванні особливостей ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Остання визначила необхідність вирішення завдань статті, які передбачають аналіз причин низької ефективності виробництва та пошук нових підходів до формування цін на сільськогосподарську продукцію.

Результати. Дослідження показали, що особливу роль у визначенні економічної ефективності діяльності сільськогосподарських підприємств відіграє прибуток, який має задовольняти інтереси виробників і забезпечувати сплату податків та інших платежів, фінансувати фонд накопичення, що можна досягти у тісній взаємодії прибутку і цін. Проведений аналіз свідчить, що економічне обґрунтування цін необхідно підняти до рівня суспільно необхідних витрат із одночасним наданням прибутку статус нормативу, який встановлюється суспільством в особі економічних структур держави. Рівень прибутку повинен інтегруватися в ціну і визначатися громадськими нормативами. Доведено, що у сільському господарстві потрібно сформулювати ефективну модель ціни з урахуванням інтересів держави, виробника і споживача, тобто обґрунтувати розмір ціни, яка забезпечить еквівалентність обміну.

Ключові слова: сільське господарство; аграрна продукція; ціноутворення; еквівалентна ціна.

Екатерина Валерьевна КРАВЕЦ

ОСОБЕННОСТИ ЦЕНООБРАЗОВАНИЯ НА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННУЮ ПРОДУКЦИЮ

Аннотация

Цель. Цель исследования заключается в теоретическом обосновании особенностей ценообразования на сельскохозяйственную продукцию. Постановка цели определила необходимость решения задач статьи, которые предполагают анализ причин низкой эффективности производства и поиск новых подходов к формированию цен на сельскохозяйственную продукцию.

Результаты. Исследования показали, что особую роль в определении экономической эффективности деятельности сельскохозяйственных предприятий играет прибыль, которая должна удовлетворять интересы производителей и обеспечивать уплату налогов и других платежей, финансировать фонд накопления, чего возможно достичь в тесном взаимодействии прибыли и цен. Проведенный анализ свидетельствует о том, что экономическое обоснование цен необходимо поднять до уровня общественно необходимых затрат с одновременным предоставлением прибыли статуса норматива, который устанавливается обществом в лице экономических структур государства. Уровень прибыли должен включаться в цену и определяться общественными нормативами. Доказано, что в сельском хозяйстве нужно сформировать эффективную модель цены с учетом интересов государства, производителя и потребителя, т. е. обосновать размер цены, которая обеспечит эквивалентность обмена.

Ключевые слова: сельское хозяйство; аграрная продукция; ценообразование; эквивалентная цена.

Kateryna Valeriivna KRAVETS

PhD in Economics,
Senior Lecturer,
Department of Economic Theory and Marketing,
Lugansk National Agrarian University
LNAU town, Lugansk-8, 91008, Ukraine
E-mail: kravetskateryna@gmail.com
Phone: +380642582687

FEATURES PRICING OF AGRICULTURAL PRODUCTS

Abstract

Purpose. *The purpose of the study is the theoretical justification of pricing features for agricultural products. The latter identified the need to meet the challenges of article that provide analysis of the causes of low efficiency and finding new approaches to agricultural prices.*

Results. *Studies have shown that a special role in determining the economic efficiency of farm income plays income that should satisfy the interests of producers and to ensure payment of taxes and other payments to finance capital accumulation that can be achieved in close collaboration of profits and prices. The analysis shows that the economic justification of prices must be raised to the level of socially necessary costs while providing income status of the standard, which is set by the society in the face of economic structures of the state. The level of profit should be integrated in the price and determine community standards. It is proved that in agriculture there is a need of formation of an effective model for considering the interests of the state, producers and consumers, that justify the size of the price that will provide equivalent exchange.*

Keywords : *agriculture; agricultural products; pricing; equivalent price.*

JEL classification: D49, O13

Вступ

Останнім часом у аграрному секторі економіки України спостерігається наступна ситуація: з одного боку, сільське господарство – безумовна зона бідності з низькими показниками фондоозброєності та оплати праці, з іншого – галузь є лідером за показником рентабельності: в середньому за останні п'ять років рентабельність сільського господарства склала близько 15 %. Причинами такого становища є низьке матеріально-технічне оснащення сільськогосподарського виробництва, нестача виробничих активів. Варто зазначити, що реальне благополуччя галузі визначається не нормою рентабельності або прибутку як потенційними факторами накопичення та інвестиційної привабливості, а фактичним обсягом активів. У цьому плані найважливішим показником капіталозабезпеченості слугує фондоозброєність праці, або, іншими словами, вартість робочого місця. Низька вартість робочого місця зменшує потребу високої кваліфікації і тим самим знижує вартість робочої сили. Таким чином, за пострадянський період відбулося не тільки абсолютне, а й відносне (порівняно з іншими галузями) зuboжіння сільського господарства [6, с. 147-148].

Серед головних причин зменшення частки аграрної галузі у фінансових потоках – багаторічний міжгалузевий ціновий диспаритет. Але найбільш впливовим чинником низької ефективності виробництва є недосконалість економічного механізму господарювання, який і до нинішнього часу базується на антиселянській за своїм змістом ідеології.

Теоретичним і методологічним аспектам ціноутворення в АПК присвячено значну кількість окремих досліджень і монографій вітчизняних вчених, таких, як В. І. Богачов, Л. І. Михайлова, В. Я. Месель-Веселяк, П. Т. Саблук, В. П. Ситник, В. Г. Ткаченко, О. М. Шпичак та ін. . Однак, зважаючи на велику кількість теоретичних розробок цієї проблематики, більшість науковців відзначають необхідність та актуальність проведення подальших досліджень концептуальних проблем аграрного ціноутворення.

Мета статті та завдання

Метою статті є теоретичне обґрунтування особливостей ціноутворення на сільськогосподарську продукцію. Остання визначила необхідність вирішення завдань статті, що полягають в аналізі причин низької ефективності виробництва та у пошуку нових підходів до формування цін на сільськогосподарську продукцію.

Виклад основного матеріалу

В умовах сьогодення вирішальну роль у розвитку національного АПК відіграють нові технології та якісні виробничі ресурси. Слід також звернути увагу на створення економічних умов забезпечення

матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств. Вважаємо, що цю проблему треба вирішувати в межах державної аграрної політики через механізм субсидій, пільгових кредитів, податкових преференцій і т. п. [5, с. 12].

Сьогодні виникла нагальна потреба застосування нового підходу до формування цін на сільськогосподарську продукцію. Окремі економісти в галузі макроекономіки та деякі аграрники при визначенні ціни на продукцію не бачать різниці між нормою прибутку і рівнем рентабельності, не піднімають питання про те, що сільське господарство опинилося в нерівних умовах з іншими галузями економіки країни. Ціна повинна відшкодовувати нормативні витрати і забезпечувати прибуток на авансований у виробництво капітал з урахуванням швидкості його обороту та вартості землі в сільському господарстві. І сьогодні ціна на продукцію, роботи і послуги повинна забезпечувати відтворення витрат (без амортизації) і створювати прибуток на середньорічну вартість капіталу. Ми не можна погодитися з думкою окремих економістів, які стверджують наступне: якщо в промисловості рівень рентабельності становить 6,6 %, а в сільському господарстві – 10 %, то на селі найкраща економічна ситуація і селяни отримають більше прибутку для забезпечення розширеного відтворення. Це ілюзія. Тут криються прорахунки економістів, всієї загальноекономічної служби країни. Вони полягають у тому, що при визначенні ціни використовується показник рівня рентабельності, а не норми прибутку. Як же вдосконалити ціновий механізм у розвитку аграрного ринку?

Проблема ціноутворення є ключовою у забезпеченні економічного інтересу господарювання на селі, економічним базисом, що забезпечує мотивацію аграрної праці і добробуту економічних агентів та значною мірою захищає виробничу безпеку країни. Ціна впливає і на виробника, і на споживача. На виробника – з позиції можливості отримання прибутку, а на споживача – як стимул придбання товару. У сільському господарстві склалася специфічна ситуація стосовно ціни, ціноутворення та цінового механізму, яка полягає в особливостях методології та практики ринкових відносин. Це втілюється в наступному: земельний фактор залишається поза системою ціноутворення на сільськогосподарську продукцію, оскільки земля не є капіталом. Вважаємо, що ця ситуація є основним методологічним протиріччям ціноутворення, яке слід усунути для створення «однакових правил гри» для всіх учасників економічної діяльності. Те, що земля не належить до активу аграрного виробництва, – одна з причин розбалансованості цін, відсутності еквівалентного обміну між сільським господарством та іншими галузями економіки. Тому на сучасному етапі аграрного розвитку проблеми необхідно вирішувати шляхом побудови ефективної системи ціноутворення.

Сучасна система цін не забезпечує ефективного функціонування сільськогосподарського виробництва. Ціни на матеріально-технічні ресурси високі, а на виготовлену продукцію – низькі, через що і виникає дисбаланс економічних інтересів. Ми вважаємо, що при побудові ціноутворення на сільськогосподарську продукцію необхідно враховувати такі ринкові принципи, як: дія економічних законів; кон'юнктура ринку і процеси товарообміну; державне регулювання ціноутворення; конкуренція; домінуючий вплив споживача.

У визначенні економічної ефективності діяльності аграрних підприємств прибутку відводиться особлива роль. Прибуток як унікальна економічна категорія втілює в собі всю багатогранність і діалектику економічного розвитку на мікрорівні і виступає водночас у двох виявах: з одного боку – як ефективність (її проміжний вид), з іншого – як ринковий економічний ефект у кінцевій економічній ефективності. Вимоги до прибутку надзвичайно високі. Його величина і розподіл здійснюються під прямим впливом держави, суспільства, в якому живемо. Прибуток зобов'язаний не тільки задовольняти інтереси виробників, а й забезпечувати сплату податків та інших платежів, фінансувати фонд накопичення. Цього можна досягти лише в тісній взаємодії прибутку і цін.

У перехідний період економічне обґрунтування цін необхідно підняти до рівня суспільно необхідних витрат (СНВ). Водночас самому прибутку слід надати статус нормативу, який встановлюється суспільством в особі економічних структур держави. Рівень прибутку є похідною від рівня цін і виступає як громадський норматив витрат, тому прибуток повинен вноситися в ціну і визначатися не індивідуальними, а громадськими нормативами. На нашу думку, необхідно у всіх галузях народного господарства здійснювати єдину методику визначення норми прибутку.

Сьогодні, як ніколи раніше, виникла нагальна потреба застосувати новий підхід до формування цін на сільськогосподарську продукцію. Необхідно чітко усвідомити наступне:

- у формуванні цін на сільськогосподарську продукцію собівартість розглядається як фактична і нормативна; фактична собівартість складається в реальних умовах, а нормативна – за нормативними витратами, передбаченими прогресивною для конкретних умов технологією виробництва продукції;
- при визначенні ціни на сільськогосподарську продукцію необхідно здійснювати розрахунок маси прибутку з використанням показника середньої норми прибутку в економіці, за якою прибуток створюється всією вартістю основних засобів, а в сільському господарстві – ще й вартістю землі; окрім всієї вартості фондів необхідно також враховувати оборот усього капіталу.

Ціна на сільськогосподарську продукцію повинна відшкодовувати нормативні витрати і

забезпечувати прибуток на авансований у виробництво капітал з урахуванням терміну його обороту та вартості землі; і створити прибуток на середньорічну вартість капіталу. Ми вважаємо, що саме такий підхід до ціноутворення дасть можливість забезпечити однакові умови для всіх галузей виробництва і сфер діяльності. У сільському господарстві потрібно сформулювати ефективну модель ціни, що враховує інтереси держави, виробника і споживача, тобто обґрунтувати розмір ціни, яка забезпечить еквівалентність обміну (рис. 1) [1, с. 46].

Рис. 1. Схема розрахунку еквівалентної ціни сільськогосподарської продукції

В умовах ринку ціна формується споживачем; ним оцінюється поставлений на ринок товар, формується відповідна кон'юнктура і визначається ціна, яка проходить відповідні стадії трансформації в інфраструктурних ланках ринку, а виробник отримує лише частину доходу, тому для забезпечення еквівалентної ціни потрібна компенсація [1, с. 51].

Висновки та перспективи подальших розвідок

Підводячи підсумки в роботі, слід зазначити, що важливою проблемою у формуванні ефективної моделі ціни є наукове обґрунтування величини нормативних витрат, що формуються відповідно до технології виробництва та з урахуванням зміни цін на ресурси. У виробництві продукції, крім матеріально-технічних витрат і оплати праці, беруть участь активи у складі основного і оборотного капіталу, капіталу землі, які в сукупності є авансованим капіталом. Оскільки ключовим фактором аграрного виробництва в ринкових умовах є ефективна діяльність, виробник повинен отримувати не меншу, ніж в інших галузях, середню по економіці норму прибутку на функціонуючу у виробництві одиницю продукції капітал, разом із вартістю землі.

Вважаємо, що у сьогоdnішніх умовах трансформації ринкової економіки і стану потенціалу аграрного сектора держава просто зобов'язана забезпечити відтворення активів сільськогосподарських виробників на рівні еквівалентного обміну шляхом регулювання процесів ринкового ціноутворення через активні дії на межі «еквівалентна ціна» і «ціна, що формується на основі дії закону співвідношення попиту та пропозиції».

Список літератури

1. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) [Текст] / М. В. Присяжнюк, М. В. Зубець, П. Т. Саблук [та ін.]; за ред. М. В. Присяжнюка, М. В. Зубця, П. Т. Саблука, В. Я. Месель-Веселяка, М. М. Федорова. – К. : ННЦІАЕ, 2011. – 1008 с.
2. Амбросов, В. Я. Особливості сучасного відтворення в сільському господарстві [Текст] / В. Я. Амбросов // Агроінком. – 2004. – № 9 – 10. – С. 12.

-
3. Калетнік, Г. М. Інституціональні засади функціональності інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: теоретичний аспект [Текст] / Г. М. Калетнік, Г. О. Пчелянська, О. Г. Шпикуляк // Економіка АПК. – 2012. – № 7. – С. 132-139.
 4. Козак, О. А. Формування міжгалузевих відносин та еквівалентного обміну в аграрній сфері [Текст] / О. А. Козак, Л. М. Малік // Економіка АПК. – 2012. – № 8. – С. 17-21.
 5. Месель-Веселяк, В. Я. Економічні передумови забезпечення розширеного відтворення сільськогосподарського виробництва в Україні [Текст] / В. Я. Месель-Веселяк // Економіка АПК. – 2011. – № 3. – С. 9 – 20.
 6. Пасхавер, Б. И. Аграрное ценообразование: требования и возможности совершенствования [Текст] / Б. И. Пасхавер // Економіка АПК. – 2011. – № 2. -С. 147-150.
 7. Шпикуляк, О. Г. Підтримка сільського господарства в системі регулювання аграрного ринку [Текст] / О. Г. Шпикуляк, Ю. П. Воскобійников, О. В. Овсянніков // Вісник аграрної науки. – № 4. – 2007. – С. 66-70.
 8. Шпичак, О. М. Теоретико-методологічні аспекти ціноутворення на сільськогосподарську продукцію [Текст] / О. М. Шпичак // Економіка АПК. – 2012. – №8. – С. 3-10.

References

1. Prysiashnyuk M. V., Zubets, M. V., Sabluk, P. T. (2011). *Agricultural sector of Ukraine (State and Prospects for Development)*. Kyiv : NNTSIAE.
2. Ambrosov, V. Y. (2004). *Features a modern reproduction in agriculture*. Ahroinkom, 9-10, 12.
3. Kaletnik, G. M., Pchelyanska, G. A., Shpykulyak, O. G. (2012). *Institutional infrastructure principles of functionality and pricing of agricultural market : a theoretical perspective*. *Economy APC*, 7, 132-139.
4. Kozak, O. A. & Malik, L. M. (2012). *Formation of inter-industry relations and equivalent exchange in agriculture*. *Economy APC*, 8, 17-21.
5. Mesel-Veselyak, V. Y. (2011). *Economic background to ensure expanded reproduction of agricultural production in Ukraine*. *Economy APC*, 3, 9-20.
6. Paskhaver, B. I. (2011). *Agricultural pricing: requirements and opportunities for improvement*. *Economy APC*, 2, 147-150.
7. Shpykulyak, O. G., Voskobiynikov, Y. P., Ovsyannikov, O. V. (2007). *Agricultural support in the agricultural market regulation system*. *Bulletin of Agricultural Science*, 4, 66-70.
8. Shpychak, O. M. (2012). *Theoretical and methodological aspects of pricing of agricultural products*. *Economy APC*, 8, 3-10.

Стаття надійшла до редакції 06.03.2014 р.